

Marija se boji svojega imena

Metka
U. Cotič

(Vse, kar bo zapisano, je izmišljeno, razen tistega, kar je resnično)

Marija se boji. Ko bo umrla, ne bom šel na njen pogreb. Je ena tistih, ki si želijo, da bi šel. Pa ne bom. Že sedaj si žene k srcu, čeprav ji tega nisem povedal naravnost. Sploh ji še nisem omenil. A sem sklenil, da ne pojdem. Ljudje bodo jokali, v potokih bodo tekle solze.

Že sedaj jih sili k temu. Če tega ne zapiše, potlej molči. A vsi vedo, kako se takemu molku streže. Prisili jih, preprosto. Sami prično čutiti podobno, zato je nihče ne mara. Tudi jaz ne. Ko pogleda nebo, si misli: nebo je grobnica, v katero se mora leči. (Obupna ženska!) (Morda nisem pričel s pravega konca. Predvsem pa potrebujem zgodbo, da jo napišem! Brez zgodbe ne bo šlo, potem pa si bom očital, da ne znam ničesar napisati. Ti zguba, si bom pljunil v lice. Če ne bom mislil sam, bo mislila ona. Torej, zgodbo! Pravzaprav, če natanko premislim, ne vem, zakaj bi sploh moral napisati karkoli. Ne, jaz nisem tak, da bi si izmišljal in se nad obupanimi besedami naslajal. Ne tak kot ona. Toda... nekaj moram napisati, zato sem začel.) Obliznem si prste in sklenem: sedaj bom napisal zgodbo o njej. Oh, kako sem nečimrn, ona (!) bo pisala zgodbo o meni, jaz pa bom škljocal, škljocal... Ta obupna ženska me je, pomislite, pripravila do tega, da se sedaj mučim kot kak bedak. Zakaj pisati ne znam, to je jasno, jasno kot beli dan. Rekla ni nič, toda obnaša se nemogoče, kot kaka mučenica, da ji nekdo pač mora posvetiti vsaj delček pozornosti. Pa saj reče ne, toda tisti izmučeni, trpeči obraz, kdo ga lahko prenaša, pa mi povejte, ljudje! Sovražim njene razpotegnjene, okrvavljene oči, sovražim njen namišljeno vzvišeni pogled in k bogu hitečo dušo – zakaj prišla ne bo daleč, to vam zagotavljam. Brez najmanjše distance do sveta, brez zdravega cinizma. Ena sama zguba in muka in prav nič se ne bi čudil, če bi tako živela še kakih petdeset let. Nekoč je s prstom namignila, kaj kani storiti. S hitro kretljivo ga je povlekla vzdolž vratu. Če bi bil nož, bi glava cepnila. Pa nič. Tega ne bo

nikdar storila, vam pravim. Potlej ne bi več mogla živeti, živi pa le zavoljo takihle šalic, da nas preprosto vleče za nos. Nekoč sem prebral na njeni mizi:

Včeraj sem hotela storiti smrt. Zavlekla sem se v poletno, gorsko travo, obupana in s strto dušo. Glavo sem naslonila na ograjo vrtička in se zavlekla vase. Hotela sem končati. Le kako? naj mi spodrsne ob rečnem nasipu, naj za hipec zadržim korak, kadar prečkam cesto? Naj preprosto zaspim in zmrznem? Pa saj še zmrznila ne bi. Le prezebla bi do kosti. Želela sem umreti, hkrati pa mi je primanjkovalo moči v nogah, da bi lahko še kam odšla. Ležala sem, morda hip ali dva, morda dlje... Tečni komarčki so me pričeli obletavati in sedati na razgaljene dele telesa. Odpodila sem prvega, nato drugega, pa tretjega in že me je misel na smrt pričela zapuščati. Kot bi v osušeno gobo začela kapljati voda in jo počasi napajati, se mi je vračala želja po življenju. Zdržati moram, pa naj stane, kar hoče. Vstala sem in se vrnila k njemu, ki mi je še pred uro rekel: ne misli si, da jočem, – le nahoden sem. Zaradi tebe ne bi nikdar jokal! In kot nebogljeni otrok sem stekla po stopnicah in si želela umreti. Ali res ni nikogar, ki bi me le za hip ljubil? Le kaj se dogaja z menoj, da pustim nekemu tako tepsti svojo dušo?

Ali sedaj vidite, kakšna patetika! Napisala ga je sama, o tem ni dvoma. Le kdo bi še poleg nje imel tak perverzen čut za trpljenje (namišljeno, seveda), takšen ogaben stil! O, hranim jih obilico, ki sem jih izmaknil, ko se je pretvarjala, da od vsega hudega bljuva v straniščno školjko. Pa ni uganila, da je to storila moja roka, ker ji pač ne dam vedeti, da se zanimam za njeno izprijeno dušico. Zaradi tega mi je obilico truda prikrajšanega. (Ha, ko bi slutila. To bi se šele naslajala nad svojo nesrečo!)

Ko sem to prebral, dragi moji, mi je kar srce poskočilo pod naramnicami! Če že nikjer ne morem najti snovi, če si raztrgam dušo, pogrizem vse nohte, ne morem najti takele snovi, ki se mi je tisti hip ponujala, kar tako po naključju, ker sem se s komolcem naslonil na kupček papirjev in ker imam pred popisanim papirjem rešpekt (tega pač ne boste verjeli, a žal je tako), sem s koticom očesa ujel prav to, kar sem dolgo, dolgo iskal po gostilnah, v posteljah z ženskami, celo pri bogu... Sedaj pa na lepem tu pred menoj vse to bogastvo, da bi lahko pisal in pisal, dokler si ne bi obrusil prstnih blazinic in izcuzal vseh svojih moči. In priznam, tedaj sem se odločil, da postanem bližnji, čimbolj tesen prijatelj in zaupnik te, doslej puste in dolgočasne ženske. In odločil sem se, da se ji, kar se da, najmanj vsiljivo približam, da revica ne bo zaslutila moje nakane. Ko sem zaslišal njene lahkotne, eterične korake, sem se namenoma zagledal skozi okno, dva koraka stran od tiste pisarije, ki ste jo maloprej prebrali. Tresla se je, ko je držala pladenj s čajnikom in skodelicami in njene prosojne oči so vprašujoče zrle vame. Za hip bi bil njenim besedam morda celo verjel, če se mi nagonsko ne bi bil obrnil želodec in se mi ne bi bile zastudile. Ona pa je stala in me z obupanim obrazom gledala tja, verjetno v dno duše.

Kaj le hočeš, babè zmešano. Ta svet ni ustvarjen za takele trdoglavce, ki venomer nekaj hočejo, ki rijejo po gnoju za svoje trpljenje. Ki se redijo kot paraziti v svoji samoti in trpljenju. Rodilo se je po neki tuji volji, za

neke neznane cilje, in kar ždelo in tarnalo... Ne, tako pa ne bo šlo, sestra! S trpljenjem je opravil že oni, – naš mrtvi bog, ti pa se hočeš povzpeti še više, potolči še njegov rekord, ti nečimrno dekletce... Kaj hočeš reči, da ima mačka obilico bolh, da je izgorelo ptičje srce, ki si ga videla ležati v travi? Cvili, cvili, pa saj te nihče ne bo slišal. Nihče, še povohal ne. Govori o samoti, o tesnobi, o rani, ki se ne more zaceliti... – nihče več ne razume teh besed, nihče več noče slišati. Ta svet je najboljši od vseh svetov, pomni!!! Najboljši! A vsega tega seveda nisem izgovoril na glas, bog ne daj, da bi se spozabil. Niti za hip. Izgubil bi vso svetlobo, ki je tistega dne tako iznenada zasijala v mojem življenju. Vedite, v življenju mi nikdar ni nič uspelo. Ko sem se rodil, me je zaznamoval neki stavek stare dame, neke mamine prijateljice: ko me je uzrla, vsega zgrbančenega in vijoličastega, dva dni po porodu, je izdabila, da se mi prav gotovo gnusi svet in da bom gotovo pisatelj. (Ne vem, zakaj bi se moral pisateljem gnusiti svet... in tudi tega ne, ali se mi je tedaj res gnusil svet..., ti dve možnosti puščam odprti). Moja naivna mati, ki je hotela iz mene nekaj narediti, pa čeprav samo pisatelja, mi je te besede nenehno ponavljala, dokler ni zame to pomenilo: biti pomeni biti pisatelj – ali pa sploh ne biti. Grozno breme! Odurno breme, ki ga že celo življenje prenašam po svetu. Vendar nikdar nisem znal uskladiti dveh izjav, svet, ki se gnusi, in biti pisatelj. Ali je potemtakem res nujno, da se ti mora svet gnusiti, če hočeš biti pisatelj? meni se svet prav nič ne gnusi, na žalost, ker če je to kavzalno povezano s tem, da si pisatelj, bi si na moč želel, da bi se mi neznansko gnusil, gnusil tako, da bi se mi sline cedile od gnusobe tega sveta. In če to dejstvo drži (tega v svojem življenju nisem mogel preveriti, čeprav sem se zelo zavzemal za to), bi najraje kriknil v svet in množico, da bi me vsi slišali: ljudje, meni se neznansko gnusi ta svet! neznansko se mi gnusi! (In če potihem priznam, sem nekoč to tudi storil, toda le zato, da bi preveril, če to res zaleže, če res pomaga.) Storil sem to na dvorišču šole, ko mi v šolskem časopisu niso hoteli natisniti treh pesmi. Od samega besa, da se mi svet ne gnusi, sem to storil. Neki mimoidoči je zaklical: Spravite no tegale norca izpred šolskih vrat! In vrgli so me iz šole. Kako je to vplivalo na mojo mamo in na mojo pisateljsko kariero, raje ne bom pravil. Mati je vpila po hiši – kakšen pisatelj, ribe boš čistil, ti pridanič!! Pa sem ji zabrusil, da mi šola pravzaprav uničuje moj pisateljski talent. Riba da bom čistil, pa saj mi je sama rekla, da bom pisatelj in jaz sem ji verjel. Sedaj, ko pa bi to moral slišati iz njenih ust, bom riba čistil, in sklenil sem: če česa ne bom počel, prav gotovo ne bom čistil rib. Fej, kakšna ogaba! (Vidite, kako človek dobi nazaj v obraz lasten pljunek?) Kakšen smrad, in tako se je začelo, da sem res čistil ribe dolga leta, le in samo zato, ker sem ob izgovorjenih besedah: »čistiti ribe« takoj začutil gnus, prav tisti gnus, ki se mi je zdel *tako potreben* za moje pisateljstvo. Smrdel sem do kosti, na roke so se mi lepile luske in začutil sem gnus, a le toliko časa, dokler se nisem umil. Vse babe – zakaj bil sem edini predstavnik svojega spola – so se dišavile, špricale s spreji, med delom desetkrat drgnile roke in obraz, da bi odgnale gnusen vonj, jaz pa nič. Sploh se nisem umival, le pisal in pisal sem in popisal lep kupček papirja. Pa sem

ga spravil v torbo in na založbo. Človek, ki je sedel za mizo, se je z rokavom dvakrat podrgnil pod nosom in me nekako z odporom gledal. Takoj sem razumel, kaj misli – da bo čistilec rib postal pisatelj, nak, tako slabo pa naši kulturi in družbi še ne gre! In še isti dan sem dal odpoved in se do mraka namakal v banji z vsemi tekočimi mili, dišečimi kopelmi, solmi, in tistega dne se mi je svet, ki se mi je na trenutke še kdaj gnusil, popolnoma prenehal gnusiti. To je pomenilo . . . konec moje pisateljske kariere. Ker v nasprotnem primeru bi stvar lahko galantno izpeljal, vroča kopel, žiletka, majcen rez, in bil bi prava pisateljska duša. Morda bi moje papirje še kdaj natisnili, seveda, če bi se nanje spomnila moja mama.

Sedaj pa na lepem nastopi ona, ki tako z lahkoto klofa vse mogoče neumnosti in neslanosti, kar ji pač pade na um, in jaz, revež, prežim na njene pisane (in nepisane) besede kot kak bedak. Ona. Še spati ne morem zavoljo nje. Ne, prav nič je ne ljubim, da ne bi morda kdo posumil kaj takega. Še huje, na živce mi gre, nervira me! S to svojo bolečino in svetoboljem me jezi in vznemirja, da sploh nisem več jaz sam! Da, tako. Sploh nisem več jaz sam! In zopet moram tja, ker brez tega sploh več ne morem vzdržati, ona pa anemično stoji tam, kot da si ne zna pomagati, če sem prišel, zmedena, ali mora kaj reči, ali kaj, s tistim pasjim pogledom, tako gledajo kokeršpanjeli, s prosojno rožnatimi podočnjaki. In stopim v sobo, najti moram izgovor, da se oddalji, da lahko pokukam na pisalno mizo v njene papirje. Karkoli bom prebral, mi bo še prekleto koristilo, napisal bom zgodbo o njenih bedastih mislih, o njenem bednem značaju, o njenem narejenem karakterju, o njej, revici! Da, pil bi čaj, in že sem sam, zagrebem se v liste in lističe, ki ležijo razmetani. Paziti moram, da ne opazi. Napnem ušesa, sedaj išče čajnik, odpira vodo, prav kmalu bo tu, jaz pa še ničesar odkril . . . O bog, daj, da kaj preberem (se zatečem tja, kamor načeloma ne maram), a sedaj mi pač pomagaj, samo sedaj, že čez hip je lahko tu. Nekaj, nekaj vseeno držim v rokah, kakšna uteha, kakšna odrešitev. Berem:

OBSERVATORIJ

Naučili so me zgodovine in zapredla sem se vanjo. Naučili so me misliti in govoriti. Naučili so me, kaj naj mislim in kaj naj govorim. Niso me naučili kako . . .

Stojim pred zrcalom in gledam svoj še kar prijeten obraz. Le nekam tuj se mi zdi. Nisem navajena strmjeti vanj. Koža je še napeta, gladka, le oči odsotno strmijo; nekdo bi morda rekel, zasanjano strmijo predse, strmijo kakor velike oči radovedne krave – z drugo besedo buljijo. Pa ni tako. Oči strmijo odsotno. Prazno. Moški na ženski tega ne bi nikdar tako opisal, še manj pa opazil. Ne skrbi me za videz. Moža si ne iščem, ljubimca tudi ne, prijetni videz pa se bo slednjič izcedil z obraza, pa če mi je po volji ali ne. Skrbi me za dušo. Nikdar me nihče ni posvaril, da moram paziti in bdeti nad njo. Nenadoma pa sem zapazila, da boleham. Bolezen se je nad vse prijazno

pritihotapila, da sprva še zapazila nisem, kako mi silijo oči, silijo k joku, silijo v odsotno daljavo. Nisem več gledala stvari, gledala sem dlje, v nevidne lise, in se s težavo premagovala, da nisem planila v jok. Ščasoma se je tej hibi pridružila še trzavica in nenavadna vznemirjenost. Mela sem roke, grizljala kožico na nohtih, se živčno praskala zdaj tu zdaj tam, nenazadnje sem se pričela vleči za nos in si ga potiskati navzdol. Na zadnjo neprijetnost me je opozorila soseda in pripomnila, da je nos že pravšen, kakršen je. Vse bi se dalo potrpeti, če se me končno ne bi polastil še strah. In sedaj me je strah, nenehno strah, močno strah, strah zunaj in znotraj, nerazumljiv in zoprni strah. Nekaj moram storiti...

Še je zapisano, gotovo je zapisana srž, a ne morem je prebrati... Zasllišim njene korake, komaj da odvržem liste zopet na mizo, že stoji tu in spet ta strmeči pogled, te utrujene oči. Strah da jo je, nič ne opazim, le rahlo trzavico rok, tako kot že zadnjič, nič novega. A morda jo je resnično strah. Kaj bi dal, da bi se še za hip oddaljila, da bi prebral do konca... Morda pa se me boji... Kakšna prismuknjena misel je to. Toda česa, česa se to bitje boji, ko bi le lahko prebral... Pij, mi reče in stegne roko s skodelico. Sam se nikdar še nisem bal, tudi mame ne, česa pa se je sploh treba bati, vse je tako, kot mora biti... ona pa se boji... Vprašati je ne morem, ker bi precej posumila. Morda je to zapisala še pred kratkim, morda včeraj, ko sem odhajal od nje, gotovo bi se spomnila, če bi kaj namignil... Pa če bi jo vprašal, česa se je bati, bi odgovorila, da se je bati... Prav gotovo bi tako odgovorila, in če bi potem še vztrajal in mi ne bi hotela povedati, ker sem o tem prepričan, da mi ne bi hotela povedati, bi potlej rekla, da, če ne drugega, se je treba bati Božje besede, in znašel bi se v zadregi, ne bi imel kaj reči in spet bi imela ona zadnjo besedo, tega pa si več ne morem privoščiti. Ker kaj pa naj bi rekel na to? No? Prav nič. Še tega ne, da je bog mrtev, ali da Njegove besede ne morem slišati, v vseh primerih bi se osmešil in ona bi se le lahko nasmehnila, tako kot ona to zna, ko me oblije pot in me popade srd, ki ga moram vedno znova prikrivati. Kaj naj bi rekel? Zato iz tega ne bo nič, pa čeprav zanima tudi vas, ne le mene, kaj bi rekla. Najbolj sovražim, da ima ta ženska vedno zadnjo besedo, tako kot moja mama. Prijazno me je gledala in milo rekla, naj nekaj dni ne hodim tja, ker ima obilo dela, ... naj razumem. (Tako, vidite! Medtem ko jaz premišlujem, kaj čuti in misli, ona takole! Hoče se rešiti.) Da, da, seveda, ne bom je motil, kaj dela takega, kaj počne, naj mi zaupa. Piše. Tudi ona piše, kako sva si podobna, koliko skupnega imava, tudi jaz sem želel postati pisatelj, ko sem bil še mlad. Zakaj mi tega že prej ni zaupala, ne bi je motil! Piše novele, tako... iz srca. Kar čuti, kar ji leži na duši. Toliko ima povedati! Pravi, da mora to storiti čimprej... čimprej... Pa saj se ne mudi, rečem. Misel in občutje potlej izhlapita in ne da se več ubesediti, reče zopet ona. (Rešila me je, sedaj vem, da piše, ni se mi treba več pretvarjati). Rad bi kaj prebral, če bi dala... Ne, ne bo dala, ne sedaj... Ta njena izjava me je spomnila na neko pesem, ko je tipček hotel povaljati žensko, je ona šepnila: ne sedaj, ne tu, pozneje... Nenadna žalost

in veselje hkrati sta me popolnoma zmedli. Ne bom več smel tja, vem pa, da piše! Naj se ji zahvalim, naj se zjočem pred njo... Kaj naj storim? Prijazno je za menoj zaprla vrata in še enkrat ponovila, naj vseeno nekaj dni ne pridem.

Kaj naj to pomeni? Naj ne pridem nikdar več, naj se poslovim od podarjene mi možnosti, da spet poizkusim pisati? Ne, ne morem se ji odreči. Sedim v naslanjaču in premišlujem, kaj naj storim. Ti vražja ženska, ti se ničesar ne bojiš! Tebe ni strah! Jaz sem tisti, ki se ne upa prikazati pred obličje. Jaz se bojim!

Da bi lahko pogledal, kakšna *si* v resnici, *znotraj!* Znotraj! Ko bi le lahko pokukal skozi tisti observatorij, kakšna sreča bi to bila zame! In bil sem že na robu obupa, ko sem se domislil. Pismo! Moram ji napisati globoko, presunljivo pismo, potlej me sama pokliče. Ni dvoma, da me. Ali pa napišem iskreno izpoved o svojem trpljenju. Ne, ne, to je že slabše. Ne bo verjela ali pa se bo posmehovala. Nenazadnje me lahko še spregleda. Ne, ne. Ljubezensko pismo. Nekoliko zadržano, ne preveč drzno, predvsem pa prepričljivo. Lahko malce noro.

Draga moja prijateljica!

Vem, da trpiš. Čeprav mi tega sama nisi nikdar zaupala, sem to spoznal na tvojih očeh. Trpljenje, obup in strah. Ne sramuj se ga in ne zapiraj se vase. Sklepam, da je prav to vzrok, da te ne smem obiskati, vendar vedi, da me nekoliko skrbi zate. Tudi ponoči ne morem zatisniti očesa, ker se mi po mislih spletejo vse mogoče stvari (ki jih sedaj ne bi tu navajal, temveč bi ti jih raje ustno zaupal) v zvezi s teboj. Zato te prosim, da se mi oglasiš čimprej. Lahko tudi po telefonu. Rad bi te obiskal, če bi mi le hotela dovoliti...

Tvoj vdani prijatelj

Zopet sem prebral. No, ljubezensko pismo to ni. Ljubke besede mi kar ne gredo od rok. Morda sem ga polomil, ker niti z besedico ne omenim, da jo pogrešam, potrebujem ali ljubim. Toda za začetek bo tudi tako kar prav. Morda celo bolje, da prezgodaj ne pričnem drezati v srž. Bo že še čas tudi za to. Pa o trpljenju? Je pametno, da se izdam, da ji kar tako naravnost povem, da vem, da trpi? Da to tako poudarim? Oh, kar vidim jo, kako se ji bo milo storilo, ko bo prebrala. Nova rana se bo razcvetela v njej in ne bo se mogla upreti, da me precej ne pokliče. Toda ni poklicala. Morda pa si je kaj zlega, kaj nepremišljenega storila. Potem bo konec mojega pisanja! Misel, da bom zopet nič, mi je donela po glavi in že sem stal tam, na njenem pragu, in ona je buljila vame, a rekla ni nič. Je dobila pismo? Ga je prebrala? Me bo za vedno zavrnila in konec bo z menoj? Prav tako sem se počutil kot pred leti na šolski predstavi, ko sem moral deklamirati kratko pesem. Verzi so prihajali počasi, ker sem se bal, da bi kakega izpustil ali pozabil, vendar je bil strah odveč. Prav vseh verzov sem se spomnil, celo sami so od strahu prihajali iz ust, kot bi jih govoril kdo drug. Toda v hipu se je cela dvorana smejala – prav meni. Po hlačnicah in med nogami sem začutil toplo vlago, še preden pa sem do konca zrecitiral pesem, sem stal

tam moker in obupan, ker mi je ušlo... Prav isto sem čutil, ko sem kot bebček stal tam, nedolžen in nemočen. Je dobila pismo? Ne. A vseeno sem moral priti...

S težavo je premikala oči in besede so se zavozlale v nerazumljive stavke. Pomagal ti bom, sem hlipnil in jo objel, še preden se je zgrudila na tla. Vedno ti bom pomagal, sem šepetal, ko sem jo položil na posteljo. A ona je le zamahnila z roko in jeknila, da ne potrebuje pomoči, da tako ali tako ne bo nikogar za njenim pogrebom. In želela si je, da bi jaz pohitel pritrjevati, kako bom prvi hodil v vrsti in neutolažljivo jokal za njo. Pa tega nisem storil, a ne, ker sem se že tedaj odločil, da ne pojdem (to določitev sem dokončno potrdil kasneje), temveč bolj zaradi tega, ker se mi je v tistem hipu zdelo, da ona ne želi, da bi kaj takega rekel. In nisem rekel, ona pa mi je to štela v zlo. Ležala je kot uveli cvet in milo se mi je storilo. Le malo je manjkalo, da se nisem tisti hip do ušes zaljubil vanjo, toda bil sem previden in se ni zgodilo. Zakaj v žensko, ki piše, karkoli že piše, se gotovo ni dobro zaljubljeni, še posebej ne, če želiš o tem napisati roman ali povest ali bodisi kaj... Tudi tega, kaj bom pisal, tedaj še nisem vedel. Vedel pa sem za hudo nevarnost, da, če se zatreskam, romana ne bom pisal, temveč živel. Kaj takega pa seveda moja trdna duša ni mogla želeli. Vsaj tisti hip ne. Zmešal sem nekak zwarek, da se ti obrne želodec: surova jajca, mleko, paradižnikov sok, gorčico, celo začinko za juho sem primešal, pa kimelj in obilico popra sem nasul, da je bljuvala kot nora in se želodec ni hotel umiriti. Toda tablete so še na pol cele padale v školjko in pri vsaki tableti, ki sem jo videl v loku leteti v sekret, mi je zaigralo srce. Moja slutnja je bila prava... Hotel sem jo živo. In ko sem odhajal, sem ji zabrusil: Nikdar več mi ne boš prepovedala priti na obisk! To mi dolguješ! In kot v jezi močno zaloputnil z vrati. Da si bo zapomnila! In preden sem se izmuznil skozi vežna vrata, je že stala za menoj (nekako se je privlekla do tja) in mi v pest stisnila šop papirjev, v zahvalo seveda, ker sem si upal priti. Tako je preverjala mojo ljubezen, ki si jo je vabila v glavo. Če bi ne bil prišel, bi bila hladna. Če je ne bi ljubil, ne bi bil prišel. Če je ne bi ljubil, ne bi hotela več živeti. Če sem prišel, jo ljubim. In če jo ljubim, potlej lahko nanjo vpijem po mili volji. Kakšna logika, Bog se usmili stvarce, ki tako razmišlja. In čisto naključje jo je rešilo, namreč to, da sem sklenil napisati roman o njej! Ko bi to vedela, revica... Toda, sedaj se mi je res nasmehnil bogec in počel bom lahko z njo, kar me bo volja! Ona sedaj zatrdno veruje, da jo ljubim na življenje in smrt. In to je zame praznik, to je zame neprecenljiv dar.

Tako sem se razvnel od sreče, ki mi je bila naklonjena tistega dne, da sem na šop papirjev kar pozabil. Seveda, zakaj pa sploh ves ta trud? Iz žepa sem izvlekel že nekoliko pomečkan papir in pričel brati. Kakšno bogastvo, kakšen rudnik smešnih, a zame neprecenljivih besed! Pravzaprav (če bi hotel, morda pa se bom) bi lahko iz vseh teh koščkov (nekaj sem vam jih zatajil, pa ne zaradi nemarnosti, temveč zaradi prešibke literarne vrednosti in suhoparnosti), ki sem jih prebral ali izmaknil, sestavil prav pravcat fenomenološki vzorec razmišljanja te kreaturice – nje. In ko so mi oči

zdrsnile po začetnih besedah, sem na mah pomislil, koliko zanimivih dušic se mora skrivati za podobo kakšne prodajalke, ki ob množici čakajočih v vrsti razmišlja o svojem dušnem blagru, ali pa morda za podobo čistilke javnih stranišč, ki se je niti ne morem priklicati v spomin, pa čeprav sem bil tam neštetokrat... in vseh drugih medlih dušic, ki pa morda (pravim morda, ker pač takšne sreče kot pri nji pri drugih nisem imel), skrivajo v sebi neprecenljive zaklade za mladega pisatelja, oh, berite, berite sami...

MARIJI

Sedela je na morskem obrežju in s sebe trgala obleko. Za nizkim grmičevjem je vanjo strmela množica oči. Vedela je, da jo vidijo sploščeno. Morala je obrniti pogled in se zazreti v prostranost morske gladine, da bi premagala strah.

Če bi znala napisati zgodbo, bi se pričela natanko takole: Marija se boji svojega imena. Kljub temu da zgodbe ne bom napisala, se Marija še vedno boji svojega imena.

Še vedno jo je strah. Tudi ko odpre oči in se prepriča, da so bile le sanje, jo je še vedno strah. Strah je edina prvina, edini element njenega življenja, ki jo nikdar ne zapusti, ki ji sledi že od otroštva. Strah pred bivajočim, strah pred življenjem. Strah pred sliko svoje podobe. Nič hujšega kot zreti svoj obraz, tak, kakršen je. Sklonjena se sklanja pred oltar in polaga cvetje, nato vstane in prižge svečko pod materjo z otrokom. Sklene roke in pade pod njena kolena. Ne zato, da bi molila k bogu. Ne zato, da bi si s premišljenostjo zagotovila mir. Prositi hoče, znova in znova, njo, ki jo je strah, naj jo vendar že osvobodi svojega imena, naj ji dovoli, da bi bila majhna in preprosta kakor druge. Ko odmoli, se lahko skloni k njej in ji poljubi prste na nogah. Najraje bi zgrabila za podstavek in potegnila mavčni kip s podložke, da bi zletel v zrak in se raztreščil na drobne kosce. Toda kam bi hodila potem? Koga bi potlej še lahko prosila, naj jo odreši njenega imena? Še zadnje zatočišče bi izgubila in ostala resnično sama. Ta njena druga podoba jo spremlja povsod. Lahno razpotegnjen, ovalen obraz, z žarom materinstva. Svetost. Vzvišenost. Negibnost. Zopet se skloni in ji z jezikom podrgne bose noge. Zazebe jo. V hipu dvigne pogled, da bi videla, ali ona res ostane negibna, ali res kljubuje dotiku, nasladi in strasti. Velike, žalostne oči se ne premaknejo. Nabrekle, čutne ustnice mirujejo. Tudi velika dojka, ki jo moli otroku, ne zatrepče. Stoji, krepostna in pokončna, ona tam spodaj pa drgeta od groze, da ji sledi že od nekdaj, da jo znova in znova preizkuša in mori, da ji vsiljuje določeno življenje. Zagradi za prtiček in sunkoma potegne. Vse moči se zberejo v mišicah na rokah, kot da bi si sleherni trenutek v življenju zbirala poguma in moči za to dejanje. Mati z otrokom spolzi na tla, se skotali čez stopničko in se razpoči. Telesi raztrgani obležita, kot da bi ju kdo z zamahi mačete razrezal na kose. Ona stoji gola in prazna, z nasmehom, nad votlostjo kipca in se čudi, kako bedna je videti svetinja, katere se je tako bala, kateri je sleherni dan poljubljala noge.

Sedela je na morskem obrežju, tokrat zares, in s sebe po kosih trgala obleko. Izpod tkanine se je zasvetilo njeno belo telo. Ni si zakrivala sramu z rokama, prosta in nema se je lahkotno bližala obali in se spustila v mehke valove.

Kakšna fobija pred lastno osebo, kakšna fobija pred bivanjem. (Ste se zabavali, ka-li?) In kako garnirani, s kakšnim patosom! Konec je naravnost smešen! Kaj takega lahko zapiše le ženska dušica, brez smisla za humor. Kaj le vidijo ta krhka bitijca na tem svetu, le tragiko in ničes? Pred nedavnim sem po naključju obiskal pisateljsko kolonijo, kjer je »mojster pisatelj« *govoril o ženskem pisanju, češ da revice ne zmorejo iz svoje kože, ko zapadajo v napihnjene sentimentalizme ali jokave romance, ker prodrati do srži, do zdravega cinizma, to jim na žalost ni dano! In ne bi vam pravil, kako se prav ob takem artefaktu, ki sem ga pravkar prebral, prekleto strinjam z njim. Skratka, nekoliko me je zaneslo. Poglavitno je: njena dušica je spregovorila! Pa ne le to, spregovorila je meni! In prav s tem njenim pisanjem sem se dokončno prepričal, da je vsa slast po smrti navidezna hoja po prevesici, vsa ta neizmerna žalost, s katero me hoče očarati in zaslepiti, ena velika poza! (Zakaj prepričal me ne bo nihče, da lahko takšno bitje, kot je ona, tako čuti, da zmore tako čutiti!) In če natanko premislim, je tudi opozorilo, naj ne hodim nekaj dni, le delček pretkanosti njenega načrta, speljati me na led. Zakaj? Stvar je preprosta. Jaz, naivna para, pridem, ker seveda nekaj sumim: ... ženska je nesrečna, z grozo doživlja svet, ki se ji kaže kot pošast, ne more in ne more se znajti v njem, ker jo je tako ali drugače zavrgel, pa še piše povrhu (in seveda to tudi pohlevno pove, kot da je to vsakdanja stvar) in računa s tem, da prav gotovo pridem. Prepričana je, da pridem. In jaz res pridem. Najdem jo na nitki med življenjem in smrtjo in ni hudič, da se med nama ne splete jeklena vez, ki v zadnjem hipu poveže, ne skritih, nevidne vezi med nama. (Nevidno poveže, kajti, pozabil ne bom nikdar, da sem jo rešil in kako se mi je smilila, morda se bom celo ponašal in bahal s svojim herojskim dejanjem) in vse se v hipu sprevrže v strastno, nepremagljivo ljubezen. Prepričana je o dvojem: da bom cenil in povelečeval njeno subtilno občutje sveta in hkrati tudi pogum stopiti v smrt. Cenil tisto plemenito, tisto pesniško v njej...*

Morda sem se nekoliko zaletel in v enem mahu izdal vse tisto, kar bi vam moral zaupati na stotih straneh, seveda nekoliko raztegnjeno in olepšano s kopicco stranskih dogodivščin. Pa naj bo, kot je, kot namreč stvari tečejo same od sebe. Nisem tak človek, ki bi si na dolgo in široko izmišljal stvari, kar tako zaradi lepšega. Zopet sem se zatekel v njeno naročje, tokrat ne praznih rok, temveč z buteljko belega, vrhunskega vinca, da proslaviva zmago nad smrtjo (in seveda z namenom, da zopet pobrskam po njenih papirjih in njeni dušici). Urejena in nadišavljena me je pričakala, vsaj tako se je zdelo, z nekoliko bolj vedrim obrazom. Slabo znamenje, sem pomislil. Morda pa razmišljam v napačni smeri. Morda sem ga kje polomil. Oči so mi obvisle na njeni pisalni mizi, ki je bila ološčena in vestno pospravljena. Kar

sapo mi je vzelo, ko sem dojel, da tokrat ne bom mogel pokukati v njeno skrivnostno pisanje. Zakaj tak red? sem osuplo vprašal. Ničemur več ne koristi, še najmanj pa tiste čečkarije, je pojasnila. Slutil sem, da pričakuje, kako jo bom pohvalil, ker se je tako spametovala. Jaz (revež) pa sem pred seboj videl ponoven poraz! Zopet ne bom dokončal zastavljenega cilja. Ne, ne, sem dahnil, prebral sem Marijo, ki se boji... Morda te je nekoliko zaneslo ob pisanju tega teksta, toda izjemna nadarjenost, izjemen čut za dušo, za subtilnost zavesti. Ne smeš prenehati! To bi bila resnična škoda. Nepopravljiva škoda! Le lahko je zasukala obraz in se nasmehnila. Zaljubljen si vame. Zato ne ocenjuješ stvari objektivno. Pravzaprav je to pisanje le bled ponaredek tega, kar se v meni dogaja. Ne morem in ne morem ujeti v besede. Nепrestano se pomeni izmikajo in postajajo nekaj drugega, kot bi govorili zase. Jaz pa sem nemočna. Ne znam obseči in ujeti misli in doživetij, ki jih tako intenzivno čutim. Zato je konec vseh teh poizkusov, ki so že vnaprej obsojeni na neuspeh. Zdi se mi, da sem venomer nekaj drugega, kot sem v resnici. Tudi sebe ne znam uloviti in morda je prav tu srž vseh težav. Skušam biti, pa ne morem in ne morem. Moj bog, vse mi je tuje! In ti, ki si si zapičil v glavo misel, da me boš ujel (tega nisem mislila v slabem pomenu), ujel s svojo ljubeznijo, me pritegnil v življenje in v ta svet, me privezal nase, si se tudi motil... V očeh sem začutil vlažnost. Nisem več prenesel in sem zbežal.

Vidite, tako me je videla ona in tako sem se za hip videl tudi sam! Kaj vse to pomeni, nisem mogel dojeti. Kako bo ta nenadni dogodek vplival na moje pisanje, tega sploh nisem razumel. Vse je bilo medlo in prekrito s kopico nerazložljivih občutij in izbrskal sem listič, ki sem ga nekoč, ob nekem obisku, stlačil v žep, misleč, da je nepomemben. In bral sem:

Pol laže bi mi bilo živeti, ko bi vsaj približno lahko razlikovala med svojo dušo in mislijo. Strah me je namreč, da moje pokvarjene misli izvirajo iz jedra moje duše. Le kako trhla in gnila mora biti slednja, če so moji strahovi resnični. In strah, ta prihuljena zver, se je prikradla vame in trga, gloda vztrajno mojo notranjost. Toda čemu, čemu? Storila sem že nešteto majhnih in podlih nesramnosti, lumparij in tudi kakšno večjo svinjarijo. Sedaj pa, kar na lepem, se prikrađa kar tako, brez razloga, ker razloga ne more biti in tudi noče biti in me spravlja na rob joka, na konico rezila, ta strah! Čemu, se vprašujem?

In prebral sem zopet, in ko sem slednjič razumel, da le ni tako mlahava od nekdanj, da se je nekaj moralo dogoditi (kar tako na lepem), sem se v hipu zbal zase. Kaj če se kar tako na lepem dogodi tudi meni? Vse to, čemur sem se posmehoval, zaradi česar sem sploh pričel pisati? Ne, to je nemogoče. Svet se mi ni nikdar gnusil, tudi tedaj ne, ko sem si to močno želel (namreč biti pisatelj), in se mi tudi odslej ne bo... Ker to bi bilo pa le preveč... biti nebojgljena, celo bolna kreatura, ki si ne more, ne zna pomagati... Toda neko distanco (ali prav majceno distančico) je včasih imela tudi ona, saj berem o majhnih, podlih lumparijah, pa je vest ni grizla,

nič pekla... Potlej pa na lepem, nekega lepega dne, tako sranje... Ne, ne, to pa ne more biti, to je le zvijača, ki si jo je umislila, da bi me zastrašila... Sploh pa ne mara zame. Jaz, ki sem se tako trudil, saj veste, da sem vedril pri nji sleherni dan, se brigal za njen dušni blagor. (ona ne vidi smisla v ničemer)... o bog, kako mi je vse tuje, je rekla! Kljub meni, kljub moji ljubezni, navkljub življenju, ki sem ji ga obvaroval... in pravzaprav je ta svet res pridanič, to življenje je res klavno, vse skupaj je le en velik »martr«, eno veliko kozlanje v skledo. (Fej, fej, fej in fuj...)

Pravzaprav me je strah iti tja! Zato ne pojdem. Nikdar več ne pojdem tja in nikamor več! To drži kot pribito. In če bi bila moja mama še živa, bi jo nemara poklical po telefonu in se ji zjokal. Zakaj hudo je, boli... Toda tudi ona me je zapustila, ni ji bilo mar! Hotela je pisatelja in ni se potrudila, da bi mi prav sedaj, ko sem na tem, da kaj resnično zapišem, stala ob strani in mi prisluhnila. Ker nekdo mi pač mora prisluhniti. Hej, svet, ali slišiš? Nekdo mora slišati, kako se mi upira... Tudi ona, v katero sem tako zaupal in verjel, na katero sem polagal vsa svoja upanja, tudi ona ne mara več zame! Vse se mi gabi! GABI!

Sedaj sem čisto sam in razorožen. Ničesar več nimam. Vse sem izgubil. Sam in nag (metaforično) stojim pred seboj in tem svetom, ki me je spotaknil. Spotaknil, da sem klecnil predenj. Tudi ona, ki me je zastrepila (da še sam nisem vedel kdaj) s svojim svetoboljem in bolečino, ne mara več zame. Pa sem jo ljubil! O, kako sem jo ljubil! O, kako sem jo ljubil, da sem pričel celo pisati zavoljo nje, in kar je še huje, o njej. O vseh tistih trapastih mislih in sestavkih, ki sem jih kradel in jih pozno v noč prebiral, da bi prodril v globino njene duše, ki se je vedno zapirala pred menoj in mi ni pustila blizu. Da, še celo življenje sem ji izvlekel iz teme. In sedaj, ko me je zapustila, ko se mi je končno pričel dodobra gnusiti ta svet, sedaj, ko se je v meni tako rekoč rodil pisatelj, sedaj sem dokončno sklenil, da ne napišem v življenju niti besedice! Bo kdo vprašal zakaj, hudiča? Ali ni bila to vseskozi tvoja edina želja? Potreba? Nuja? Niti besedice več, pa tudi tega romana ne bom dokončal, čeprav bi si lahko izmišljal kilometerske stavke in natvezil kopicco izmišljotin. Pa ne bom. Ta odločitev je sedaj dokončana. Ona je odšla, me pustila samega, z vso mojo gnilo naravo, pohojenega. Da bi si po vsem tem še delal slavo in glorio na njen račun? Da bi sedaj, ko je ni, še imel potrebo kaj zapisati? Ne. S tem bi popljuval sleherni trenutek, ko je še bila in ko sem še želel zapisati besedico o njej, svoji ljubljenci. Odšla je, kot je prišla. Nenadoma in neopazno. Kot jutranja meglica, ki ob sončnem žarku zbledi. Ostala pa bo vselej, trepetajoča in moja. Vila mojih sanj. Bledolična lilija. Ker rane, ki mi tli, vam opisoval ne bom. Ne bom onečastil tega, kar mi je še svetega ostalo. Tudi zavoljo romana ne! Boli naj vekomaj in naj ostane skrito le zame. Naj trepeče in gloda, naj se pretaka po mojih sokovih. Vse bo ostalo skrito in neopazno, kot da se ni nič dogodilo. Ker dogodilo se ni nič, vam pravim, Nič. Vse zavoljo ljubezni. Sedaj ni sama, ki se boji. In mirno lahko priznam: ona je tista, ki sem jo žrtvoval! Ker sam tega nisem zmožel, sem izrabil njo. Naj misli, naj piše, naj čuti namesto mene, jaz pa se bom poigraval z njeno dušo, se žogal z njo.

In sklenil sem: po kolenih bom prehodil ta svet. Po kolenih, do konca. In ko se bo pocedila kapljica krvi, jo bom obliznil in mislil nanjo. Do konca!

Čemu, se vprašujem. Zato, da sedaj trpim, da sedaj samevam zaradi nečesa, česar si nikdar nisem želel? Trpeti ta svet? In ona me je nečimrno zapustila, kakor da ji je moja ljubezen odveč, kakor da je nisem vreden... In sedaj bi lahko pisal in pisal, naškljocal tisoč in več strani od samega trpljenja, od same žalosti, kako se mi vse izpridi, tudi tisto, za kar sem zastavil sebe celega, lahko mirno rečem, za kar sem zastavil svoje življenje.

Vidim jo, kako stoji pred menoj, nemočna in mlahava. Morda se vam je zdelo, da se ji vseskozi posmehujem. Kakšna ogabna poza! Le kako sem se sprenevedal. Ona je kraljica, ona je moja Marija. Marija mojih sanj. Nemočna, s trpečim pogledom, a znotraj! znotraj! pripravljena na vse. Ona ni izmišljotina tega teksta, je živa, prava ženska, ženska nad ženskami! Vidim jo, kako voljno pristopi, ko se ji približam, kako nosi v sebi bolečino sveta! Ona je roža med rožami. Mati zemlja, moja mati, trpeča in dobra, požrtvovalna in pripravljena na žrtev! Ona razbija mite, da odrešuje. Ona se boji. Ona je, ki te pripravi, da poklekneš in zatuliš, bog je mrtev in moja bolečina ga ne bo obudila! To je groza, da uvidiš, da ni poti naprej, da lahko ostajaš le na pol prehojene poti, da si izgubljen! In sedaj sem prepričan, da me je namenoma zapustila, da bi začutil... Da me v resnici ljubi, storila je le zato, da bi začutil...

Nekoč mi je rekla, da se v življenju nisem naučil klečati. Klečati, sem debelo zijal – zakaj le? To je prvi pogoj, je rekla, da se življenje upogne pod teboj! Prvi pogoj! Moja radovednost je bila nepremagljiva, zanima me drugi pogoj... Drugi, da te je strah! Bati se moraš, ne bati nečesa, bati strahu... Kakšne traparije, sem pomislil! Spet umetniška kontemplacija, spet visokoleteče misli, ki so nerazumljive zato, da se zde nadvse pomembne. In sedaj mirno ležim. Ležim in buljim v njeno pesem, ki so jo natisnili pred dvema dnevoma v neki reviji. Le eno pesem. Preberem. Odložim in zopet preberem. Preberem in odložim. Tako nenehno. Odložim, preberem. (Ne hodi na moj grob / ker duša moja plete / silne mreže vase / da te priklene nase. / Ne hodi na moj grob / ker želja silna žene me / da te popeljem dlje / v naročje žalostne teme. / Zato te prosim / ne hodi na moj grob.

Boji se, da bi šel. Ležim. Čeprav ne vem, da jo nosijo, počasi, s spremstvom cvetja in solza, o tem ne more biti dvoma. Njo je strah. Boji se. Marija se boji. In ko bo umrla, ne bom šel na njen pogreb. Zopet preberem. Od vseh laži, ki sem jih zapisal, je to sedaj verjetno edina resnica.